

УДК 101.1:316

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2021.1.4>

Литвинчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних і соціальних наук
Державного університету «Житомирська політехніка»
вул. Чуднівська 103, Житомир, Україна
orcid.org/0000-0002-7122-7371

ФЕНОМЕН САМОТНОСТІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

У статті автор ґрунтовно досліджує явище самотності, а також поглиблено аналізує феномен жіночої самотності. Самотність – це явище, яке виникає у свідомості людини і є причиною низки проблем у сучасному суспільстві. Доведено, що самотність виникає в тих життєвих ситуаціях, в яких людина залишається фізично або духовно наодинці. Будь-який індивід, який починає відчувати себе самотнім, повинен єднатися із соціумом, що його оточує: бути частиною чогось більшого, аніж він сам. Таким чином, мета наукового дослідження полягає у висвітленні наукового інтересу до проблеми самотності, обґрунтуванні саме феномену жіночої самотності як одного з найскладніших проявів даного явища в сучасному українському суспільстві. Основою наукового дослідження слугували загальнофілософські методи: індукція, дедуція, аналогія, узагальнення та формалізація.

Детально досліджено історичний аспект розвитку проблеми самотності, який показав, що людина відчувала самотність із давніх часів, намагаючись зрозуміти сутність цього явища. Для сьогодення вже сформувалися чіткі уявлення про самотність та її особливості, проте людина все частіше стикається з даним почуттям.

Значну увагу приділено феномену жіночої самотності, виявлено конкретні ознаки, притаманні самотнім жінкам: відчуженість, тривожність, пригніченість та низька самооцінка.

Зроблено наголос на тому, що найбільш поширеними причинами виникнення феномену жіночої самотності є складна демографічна ситуація, різний освітній рівень, відсутність дітей, подружні проблеми, почуття відчуженості, розбіжності в життєвих цінностях.

Установлено, що в Україні самотні жінки становлять значну частину жіночого населення. Самотня українська жінка наділена особливими соціальними, демографічними та психологічними ознаками, специфічним соціальним статусом та окремими функціями у власному та суспільному житті.

Ставиться питання про необхідність подальшого дослідження цього складного філософського феномену.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що ці ідеї можуть бути використані для розроблення та модернізації методів боротьби із проявом самотності в цілому та жіночої самотності зокрема.

Ключові слова: самотність, феномен жіночої самотності, причини самотності, відчуження, ідентичність.

Вступ. Із кожним роком проблема людської самотності набирає нових обертів. У добу науково-технічного прогресу людина має безліч можливостей для спілкування з рідними, друзями та знайомими, проте, незважаючи на велику кількість зв'язків, вона насправді залишається самотньою. Самотність – найскладніше та найактуальніше явище сучасного світу, на виникнення якого впливають як особисті, так і суспільні фактори. Проблема самотності людини в контексті філософського розуміння пов'язана з її особливостями світогляду, самосвідомістю, психологічним станом та мотивацією. Реалії сьогодення загострюють почуття непотрібності, покинутості та відчуженості, тим самим актуалізуючи явище самотності. Перед українським суспільством з'являється завдання не лише налагодити міжособистісні взаємовідносини, але й створити внутрішню гармонію в існуванні власного світу.

На сучасному етапі важливим є дослідження аспектів появи та розвитку самотності в жінок, спектр наслідків якої надзвичайно складний. Жінка – це основа майбутнього роду. Її відношення до себе, свого життя та суспільства суттєво впливає на демографічну ситуацію. Таким чином, даний феномен має вагомий вплив як на окрему жінку, яка потерпає від нього, так і на її оточення в цілому.

Проблематика самотності була розглянута в наукових працях багатьох видатних філософів: М. Бердяєва, С. Корчагіна, Н. Покровського, Н. Самоукіной, О. Титаренка, Н. Трубікова, Ф. Фурдюя, Н. Хамітова, А. Хараша та ін.

Мета та завдання. Метою даної статті є аналіз сутності та визначення наукового інтересу соціальної філософії до проблеми самотності, обґрунтування саме феномену жіночої самотності як одного з найскладніших проявів даного явища в сучасному українському суспільстві.

Досягнення даної мети передбачає розв'язання таких завдань: дослідити поняття «самотності» та окреслити його особливості в контексті історичного аспекту, охарактеризувати поняття жіночої самотності та описати причини її виникнення, а також проаналізувати феномен жіночої самотності в сучасних українських реаліях.

Методи дослідження. Методологічна основа дослідження – синтез результатів історико-ретроспективного аналізу поняття «самотності», а також системний підхід, застосований до результатів такого синтезу. Окрім того, важливе місце посідають загальнофілософські методи наукового дослідження: індукція, дедукція, аналогія, узагальнення та формалізація.

Результати. Питання самотності є досить актуальним серед проблем соціальної філософії. Ще в античні часи Аристотель зазначав, що людина поза суспільством може бути або Богом, або звіром [8]. Саме самотність стосується сутності та сенсу людського існування.

Поняття самотності розглядається науковцями з двох позицій: у віковому контексті, що проявляється як дитяча самотність або самотність людей похилого віку, і в гендерному – самотність чоловіків і жінок. Разом із тим самотність можна аналізувати як результат і процес у соціальному та психологічному контексті. Соціальний складник самотності стосується змін у сімейних інституціях, тобто збільшується кількість сімей, де дитина виховується лише одним із батьків, що породжує у свою чергу формування психологічного аспекту самотності – дитина не отримує необхідної уваги з боку хоча б одного з батьків [6, с. 158].

Поняття самотності необхідно чітко відрізнити від таких понять, як ізоляція та усамітнення, оскільки ізоляція – це фізична ізоляція по відношенню до соціуму, а усамітнення – це добровільна ізоляція. Також не потрібно забувати, що існують певні стани й процеси, які люди часто сприймають за почуття самотності, а насправді це емоційна та соціальна ізоляція.

Почуття самотності в людей репродуктивного віку найчастіше пов'язано з проблемою шлюбу, сім'ї, з відсутністю належної освіти та з професійною невизначеністю. Самотність у такому контексті має об'єктивний та суб'єктивний прояв. Об'єктивний стан самотності в дорослої людини формується у зв'язку зі зменшенням кількості соціальних ролей, наприклад, зникненням подружньої, батьківської чи професійної ролі, а суб'єктивне почуття самотності викликається особистим переживанням ізоляції від інших людей за умови існуючої взаємодії з іншими та участі в різноманітних міжособистісних відносинах: сімейних, дружніх, професійних. Таким чином, у дослідженні феномену самотності необхідно звернути особливу увагу на той факт, що, перебуваючи в оточенні людей, особистість може переживати досить сильне, негативно забарвлене почуття самотності, яке має вагомий вплив як на самого індивіда, так і на його оточення.

Тобто самотність – це своєрідне переживання, внаслідок якого виникає різке відчуття, що демонструє розрив зв'язків між внутрішнім світом особистості та реально існуючим, формує нову самосвідомість. Видатний філософ Микола Бердяєв вважав, що відстороненість «я» від «ти» – це процес самознищення. «Я» перестає існувати тоді, коли всередині існування йому не дано існування «іншого» [2, с. 216–217]. Довготривале переживання самотності породжує негативні наслідки та знижує самооцінку особистості. А коли до самотності додаються особисті вади та недоліки, її вплив стає ще більш небезпечним.

Відомий філософ Мартін Бубер пов'язував феномен самотності з проблемою людського існування. Він вважав, що в давні часи людина не задавала собі складних філософських питань. Навколишній світ був зрозумілим, особистість не зіштовхувалася зі складними проблемами сенсу існування, власного походження і призначення, які могли б її спантеличити. Можливо, людина була не готова задавати собі ці надскладні питання, проте людина повинна була замислитися над великим. І, на думку Бубера, такий момент настав саме тоді, коли людина усвідомила власну самотність. У своїй праці «Два образи віри» філософ пише, що «найбільш схильна до самосвідомості та людина, яка відчуває себе самотньою, тобто та, яка залишилась наодинці із собою та своїми проблемами, кому вдалося в цій спустошеній самоті зустрітися із самим собою, у власному «Я» побачити людину, а за власними проблемами – загальнолюдську проблематику...» [4, с. 164].

У контексті сьогодення проблема самотності є досить актуальною для фахівців різних наукових напрямів: психологів, соціологів, психіатрів, філософів тощо, проте в контексті історичного дискурсу проблема самотності вперше усвідомлюється в епоху Відродження, коли людина відчула власну індивідуальність, сприймаючи себе як неповторну, унікальну особистість. Проблема самотності в цей час розглядається як необхідна умова для розвитку індивідуальності та творчих здібностей.

Феномен самотності набуває особливої актуальності на початку ХІХ століття. Відомий філософ Нікола Аббаньяно зауважує, що лише залишившись наодинці із собою, індивід може розпочати пошук власного буття [1]. Самотність розглядається як одна з визначальних тем, зростає значимість вільної особистості, яка стає для філософії вищою цінністю.

Значну увагу приділяли дослідженню феномену самотності у філософських ученнях трансценденталістів. На їхню думку, людина повинна бути незалежною та відокремленою від соціуму, щоб мати можливість розкрити внутрішній потенціал, поєднавшись із природою.

Генрі Торо, відомий представник трансценденталізму, підтримав ідею відсторонення людини від соціуму шляхом максимального зближення з природою задля розкриття її безмежного внутрішнього світу. Філософ, піддаючись власним переконанням, прожив наодинці два роки й два місяці в хатині на березі озера Уолден. У відомій книзі «Уолден, або Життя в лісі» (1854) він поділився власними враженнями [11]. Філософ показав, що людина здатна налагодити зв'язок із природою, розраховуючи лише на власні сили. Науковець разом із тим наголосив, що він ніколи не почувався самотнім. Життя на природі він сприймав не як відчуження, а як початок спілкування з природою та космічним простором.

Проблема самотності у ХХ столітті набула такої актуальності, що М. Бердяєв охарактеризував її основною проблемою людської особистості. Науковець зауважив, що в попередні епохи люди жили у світі, який був для них порівняно невеликим, але вони почували себе частиною чогось більшого, тому в них не виникало почуття ізольованості чи самотності. Сучасний світ для людини непізнаний, людина, живучи в ньому, відчуває порожнечу, яка породжує самотність [3, с. 144].

Філософ О. Т. цілком обґрунтовано висловив думку, що у ХХ столітті «проблема самотності набула небувалого статусу, в ній побачили фатальне джерело трагічного існування не лише людини, але всієї історії» [10, с. 21].

Сьогодні самотність перетворилася на глобальну проблему, яка викликана розвитком новітніх технологій, що замінили людині безпосереднє спілкування. Певні технічні засоби замінили співрозмовника, тим самим віддаливши людину від соціуму.

Як бачимо, самотність – невід'ємна складова частина життя людини, проте в останні роки вона набула особливої актуальності серед жінок. Жіноча самотність є джерелом виникнення великої кількості негативних явищ, які залежать безпосередньо від особистості жінки. Їх діапазон досить широкий: від психологічної пригніченості до суїцидальних дій, окрім особистого розчарування, переживань та болю, жіноча самотність породжує зміни в демографічній ситуації, несприятливий клімат у сім'ї, детермінує появу феміністичних течій та багатьох інших кризових явищ [9, с. 87].

Самотніх жінок не завжди легко помітити. Почуття самотності більш внутрішнє, тобто формується глибоко у свідомості, виражаючи певну форму самоусвідомлення, пов'язану з відсутністю успіху хоча б в одній із соціальних сфер діяльності. Тобто жінка, яка досягла успіху й працює на престижній роботі, що їй подобається й приносить задоволення, може в глибині душі усвідомлювати неповноцінність власного життя. Або жінка, яка не має сім'ї, може почуватися гармонійно, а та, що має, навпаки, буде відчувати самотність. Тобто проблему самотності слід розглядати в тому випадку, коли сама жінка сприймає себе самотньою, адже маючи чудову роботу, сім'ю, захоплення та хобі, може бути самотньою.

Страх самотності в жінок продукує неадекватне ставлення до життя й породжує відчуття безвихідності. Невід'ємною складовою частиною негативного стану самотності стає тривожність, яка подібна до страху проявом реакції на небезпеку. Тривожність, на відміну від страху, є реакцією на уявну, а не справжню загрозу. Якщо самотність переходить у хронічну форму, то тривожність спричиняє цілу низку психосоматичних розладів: відсутність здорового сну, зниження апетиту, дратівливість, утому, слабкість [12, с. 114–115].

Таким чином, варто зауважити, що почуття жіночої самотності характеризується складністю та багатогранністю, а тому розгляд її елементів, як внутрішніх, так і зовнішніх, є надзвичайно важливим та необхідним для пошуку оптимальних шляхів протистояння даному феномену, проте зрушення в дослідженнях проблеми жіночої самотності досить незначні, а відсутність надійних способів діагностики актуалізує дану проблему. Самотнім жінкам складно налагодити бажані зв'язки з іншими людьми, в результаті чого вони відчують невдоволеність та пригніченість.

На думку Н. Самоукиної, особливості жіночої самотності залежать від причин, що її викликали, підсилюючи або послаблюючи її дію [9, с. 211]. Причини жіночої самотності досить складні, але їх виявлення на початковій стадії – важливий крок у боротьбі із самотністю.

Звернемо особливу увагу на найсуттєвіші причини, які спричиняють жіночу самотність.

По-перше, це демографічна причина, яка провокується складною демографічною ситуацією в країні. За статистичними даними на перше грудня 2019 року в Україні жінки за чисельністю переважають чоловіків майже у всіх вікових групах. Серед людей працездатного та літнього віку кількість жінок є більшою: у віці 25–54 років жіноче населення становить 8,346 млн осіб, а чоловіче – 8,112 млн. Серед українців віком 55–64 років жінок 2,982 млн, а чоловіків – 2,261 млн. Проте найбільш суттєва різниця в чисельності чоловіків та жінок спостерігається у віковій групі 65 років та більше. Так, серед літніх людей жінок майже вдвічі більше, ніж чоловіків: 4,149 мільйона жінок проти 2,099 мільйона чоловіків [5].

За результатами останнього перепису населення чоловіча смертність помітно перевищує жіночу, адже в Україні жінок на 10 мільйонів більше, аніж чоловіків, і жінки живуть у середньому на 14 років більше за чоловіків. Однак чоловіча смертність – не єдина причина, також не потрібно забувати про алкоголізм і наркоманію, про військову службу, про відбування покарань у місцях позбавлення волі – це ті аспекти, які суттєво впливають на зменшення потенційної кількості чоловіків. Щодо військової служби, то ситуація гостро погіршилась із 2014 року, з моменту початку бойових дій на Сході нашої країни, де щороку гине значна кількість чоловіків.

По-друге, почуття відчуженості та відсутність приналежності також є причиною самотності. Разом із тим існує не так багато жінок, котрі прагнуть створити сім'ю з чоловіками, які мають пагубні залежності. Жінка, що не може реалізувати власний материнський інстинкт, переживає гостру форму самотності. Окрім того, якщо жінка перебуває в довгострокових стосунках, вона також може вбачати певні недоліки, через які виникає відчуття тривоги, наляканості чи депресії.

Більшість жінок відчуває гостру потребу в піклуванні про когось, щоб відчувати себе потрібною, жити заради близької людини. У жінок, які мають дітей, ця потреба реалізовується завдяки піклуванню, адже всю свою увагу вони скеровують на дитину. Проте, відчуваючи нестачу в емоційній та духовній підтримці, жінка потребує турботи, захисту тієї людини, яка буде надійною опорою в житті. Мати-одиначка може відчувати самотність у зв'язку з постійною

прив'язаністю до дитини. Вона прагне створити самодостатній світ навколо маляти, шукаючи в дитині сенс і спосіб подолання самотності, проте почуття самотності цілковито не зникає. Така жінка свідомо чи несвідомо постійно знаходиться в пошуку чоловіка, щоб уникнути осуду й пліток з боку оточення.

Третьою, не менш важливою причиною жіночої самотності в останні роки стала відсутність дітей. Для жінки без дитини можливість вийти заміж у три рази вища, аніж для жінки з дитиною. Таким чином, збільшилась кількість випадків відмови від дітей серед незаміжніх молодих жінок. Особиста свобода стала для жінки справжньою цінністю. Термін «бездітна» почали замінювати словосполученням «вільна від дітей», в якому відсутній негативний відтінок. Жінки, які не хочуть мати дітей, досить часто є високоосвіченими та успішними. На їхню думку, в материнстві вони б не відчули такого задоволення. Значна кількість сучасних жінок вважає, що діти й кар'єра – несумісне поєднання, адже навіть у рівноправному шлюбі обов'язок догляду за дітьми найчастіше покладено на жінку.

Четвертою причиною можна виокремити проблему освіченості. Кількість жінок, що здобули вищу освіту, помітно перевищує число освічених чоловіків. І цей показник із кожним роком зростає. Отже, виникають труднощі для жінок, які прагнуть створити сім'ю з чоловіком, який має з нею однаковий рівень освіченості. Закохані люди з різним культурним рівнем та різними життєвими цінностями приречені на самотність. Їхнє початкове спілкування підкріплюється сильними почуттями та емоціями, проте, коли прилив почуттів зникає, яскраво вираженою стає несумісність в інтересах, смаках, уподобаннях. Розбіжності в цінностях мають набагато вагоміший вплив, аніж розбіжності культурного рівня, що спричиняє остаточну самотність відразу обох молодих людей.

П'ятою, досить суттєвою причиною можна вважати втрату інтересу подружжя один до одного, що часто спостерігається за відсутності взаємопорозуміння між подружжям. У таких шлюбах формується нав'язана самотність чоловіка й дружини.

«Ще однією розповсюдженою причиною самотності жінок виступає сексуальна слабкість чоловіків» [13, с. 65] – таку цікаву думку щодо проблеми жіночої самотності висловив Н. Хамітов. Інтимне життя в шлюбі, особливо на початковому етапі спільного життя, є дуже важливим. З часом ця потреба матиме вторинне значення, акцент значимості переміститься на довіру, дружбу та взаєморозуміння.

Останньою з причин самотності жінок, яку ми окреслимо, є наслідування досвіду з батьківської сім'ї. Починаючи з дитинства, людина засвоює модель поведінки власної статі. Неправильно сформовані статеві стереотипи слугують джерелом низької самооцінки, неадекватної самосвідомості, відсутності інтересів та бажань жінки [6, с. 9].

Отже, зважаючи на реалії українського сьогодення, ми спостерігаємо за тим, що відчуження жінки від суспільного життя веде до руйнації її особистої ідентичності, створюючи умови для внутрішнього конфлікту. Українська дослідниця О. Литвинчук наголошує, що відчуження індивіда від суспільства та його культури тягне за собою й відчуження людини від власної ідентичності [7]. Ідентичність української жінки зумовлена взаємозв'язками зі звичаями, традиціями та національною культурою.

Вплив значної кількості стереотипів, які існують у сучасному українському суспільстві, відображається на діяльності та житті жінок. Жінка постійно знаходиться перед вибором між сім'єю та успішною кар'єрою. Даний вибір спричиняє у свідомості жінки внутрішній конфлікт, оскільки їй складно визначитися, а це у свою чергу продукує самотність та унеможливає їй самореалізацію як повноцінного члена суспільства.

Відсутність зв'язку з навколишнім світом веде до втрати духовної самореалізації жінки – найважливішої потреби будь-якої людини. Жінка втрачає інтерес до реалізації таких вторинних потреб, як створення сім'ї, народження дитини, успішність у будь-яких сферах жіночої діяльності. Таким чином, в Україні поступово втрачається значимість сім'ї, погіршується демографічна, економічна та політична ситуація та з'являються феміністичні течії.

Варто пам'ятати, що жінка відчуває єдність із соціумом лише за умови подолання соціального відчуження. Для жіночого населення в Україні необхідно створити умови для ведення активної

соціальної діяльності через розвиток власного творчого потенціалу та відчуття єдності із соціумом та його культурою. А основною умовою подолання самотності української жінки мають бути розробки в напрямі актуалізації необхідності залучення жінок до всіх сфер суспільного життя.

Висновки. Отже, роблячи висновки, зазначимо, що самотність – це складне явище, що має свої особливості. В умовах зростання глобалізації та підвищення ролі сучасних технологій Україна переживає антропологічну кризу, яка активно продукує почуття самотності та соціальної відчуженості. Високий рівень варіативності самотності є джерелом різноманіття форм її прояву і впливу на конкретну особистість чи суспільство в цілому.

Досить вагому увагу приділено проблемі жіночої самотності, яка продукує низьку самооцінку, відчуженість, тривожність, почуття пригнобленості, відсутність налагоджених зв'язків, негативне ставлення до себе та оточуючих. Найпоширеніші причини появи жіночої самотності досить складні та різноманітні: демографічна ситуація (перевищення жіночого населення над чоловічим), різний рівень освіченості, відсутність дітей, проблеми в шлюбі між подружжям, почуття відчуженості, розбіжності в життєвих цінностях та культурному рівні, наслідування негативного досвіду з батьківської сім'ї.

Основна умова подолання соціального відчуження та самотності української жінки – залучення її до прийняття, створення та впровадження рішень у всіх сферах суспільного життя.

Таким чином, феномен самотності – це актуальна проблема сьогодення, яка потребує напрацювань щодо реальних шляхів її вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аббаньяно Н. Мудрість філософії і проблеми нашого життя. URL: <https://studfile.net/preview/6722577/>
2. Бердяев Н.А. О человеке, его свободе и духовности. Избранные труды. Москва : Флинта, 1999. 312 с.
3. Бердяев Н.А. Философия свободного духа. Москва : Республика, 1994. 480 с.
4. Бубер М. Проблема человека. *Два образа веры* : пер. с нем. ; под ред. П.С. Гуревича, С.Я. Левит, С.В. Лезова. Москва : Республика, 1995. С. 157–232.
5. Жінок в Україні на 2,7 млн більше, ніж чоловіків – результати електронного перепису. URL: <https://hromadske.ua/posts/zhinok-v-ukrayini-na-27-mln-bilshe-nizh-cholovikiv-rezultati-elektronnogo-perepisu>
6. Корчагина С.Г. Генезис, виды и проявления одиночества. Москва, 2005. 196 с.
7. Литвинчук О.В. Ідентичність як проблема маргінального індивіда: соціально-філософський аналіз. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7507/Литвинчук.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Правила життя Аристотеля. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/PZ29/>
9. Самоукина Н.В. Женское одиночество: полноценная жизнь или страдание? Москва : ООО «Издательство Астрель», 2004. 252 с.
10. Титаренко А.И. Анти-идеи: Опыт социально-этического анализа. Москва, 1984. 478 с.
11. Торо Г.Д. Уолден, або Життя в лісі. URL: <http://referatu.net.ua/referats/7526/142731/?page=1>
12. Тревога и тревожность / под общ. ред. В.М. Астапова. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 256 с.
13. Хамитов Н.В. Одиночество женское и мужское. Киев : Научная мысль, 1995. 318 с.

REFERENCES

1. Abbaniano Nikola Mudrist filosofii i problemy nashoho zhyttia [The wisdom of philosophy and the problems of our lives]. URL: <https://studfile.net/preview/6722577/> [in Ukrainian].
2. Berdiaiev N.A. (1999) Pro liudynu, ii svobody i dukhovnosti. Vybrani pratsi [About man, his freedom and spirituality. Selected works] N.A. Berdiaiev. Moscow: Flinta [in Russian].
3. Berdiaiev N.A. (1994) Filosofiiia vilnoho dukhu [Philosophy of the free spirit] N.A. Berdiaiev. Moscow: Republic [in Russian].
4. Buber M. (1995) Problema chielovieka [The problem of man] *Dva obraza verы*: Per. s nem. / Pod red. P. S. Hurevycha, S. Ya. Levyt, S. V. Lezova. Moscow: Republic [in Russian].
5. Zhinok v Ukraini na 2,7 mln bilshe, nizh cholovikiv – rezultaty elektronnoho perepysu [Women in Ukraine are 2.7 million more than men – the results of the electronic census].

URL: <https://hromadske.ua/posts/zhinok-v-ukrayini-na-27-mln-bilshe-nizh-cholovikiv-rezultati-elektronnoho-perepisu> [in Ukrainian].

6. Korchahyna S.H. (2005) Henezys, vidy i proiavleniya odinochestva [Genesis, types and manifestations of loneliness] S.H.Korchahyna. Moscow [in Russian].

7. Lytvynchuk O.V. Identychnist yak problema marhinalnoho indyvida: sotsialno-filosofskyi analiz [Identity as a problem of a marginal individual: a socio-philosophical analysis]. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7507/Литвинчук.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

8. Pravyla zhyttia Arystotelia [Rules of life of Aristotle]. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/PZ29/> [in Ukrainian].

9. Samoukyna N.V. (2004) Zhenskoe odinochestvo: polnotsennaia zhyzn ili stradanye? [Female loneliness: a fulfilling life or suffering?] N.V. Samoukyna/ Moscow: «Astrel Publishing House» [in Russian].

10. Tytarenko A.Y. (1984) Anty-idei: Opyt sotsyalno-etycheskoho analiza. / A.Y. Tytarenko. Moscow [in Russian].

11. Toro H.D. Uolden, abo Zhyttia v lisi [Walden, or Life in the Forest]. URL: <http://referatu.net.ua/referats/7526/142731/?page=1> [in Ukrainian]

12. Trevoha i trevozhnost (2001) / Pod obshch. Red. V. M. Astapova. St. Petersburg: Peter [in Russian].

13. Khamitov N.V. (1995) Odinochestvo zhenskoje i muzhskoje [Loneliness is female and male] N.V. Khamitov. Kiev : Scientific thought [in Ukrainian].

Lytvynchuk Oksana Valeriivna

Candidate of Philosophy,

Associate Professor at the Department of Humanities and Social Sciences

Zhytomyr P. S. University

103 Chudnivska str., Zhytomyr, Ukraine

orcid.org/0000-0002-7122-7371

THE PHENOMENON OF LONELINESS: THE CHALLENGES OF TODAY

In this article, the author thoroughly explores the phenomenon of loneliness, as well as in-depth analysis of the phenomenon of female loneliness. Loneliness is a phenomenon that arises in the human mind and is the cause of a number of problems in modern society. It is proved that loneliness occurs in those life situations in which a person is left physically or spiritually alone. Any individual who begins to feel lonely must unite with the society that surrounds him: to be part of something greater than himself. The purpose of scientific research is to highlight the scientific interest in the problem of loneliness, to substantiate the phenomenon of female loneliness, as one of the most difficult manifestations of this phenomenon in modern Ukrainian society. Methods such as induction, deduction, analogy, generalization and formalization were used.

The historical aspect of the development of the problem of loneliness is studied in detail. He showed that man has felt loneliness since ancient times, trying to understand the essence of this phenomenon. For today, clear ideas about loneliness and its features have already been formed, but people are increasingly faced with this feeling.

Considerable attention was paid to the phenomenon of female loneliness, specific features of single women were identified: alienation, anxiety, depression and low self-esteem.

Emphasis is placed on the fact that the most common causes of the phenomenon of female loneliness are a difficult demographic situation, different educational levels, lack of children, marital problems, feelings of alienation, differences in life values.

It is established that single women in Ukraine make up a significant part of the female population. A single Ukrainian woman is endowed with special social, demographic and psychological characteristics, specific social status and certain functions in her own and public life.

The question arises about the need for further study of this complex philosophical phenomenon.

The practical significance of the results is that these ideas can be used to develop and modernize methods to combat loneliness in general and women's loneliness in particular.

Key words: *loneliness, phenomenon of female loneliness, causes of loneliness, alienation, identity.*